

Saxo Grammaticus

Danmarks krønike

oversat af
Fr. Winkel Horn

BOG 12:

Olaf Hunger

Da Knud var bleven dræbt, gav Jyderne, der som Følge af deres ugudelige Sammenrottelse, som de stadig holdt fast ved, var særlig gunstig stemte for Olaf, denne deres Stemmer og forlangte ivrig at faa ham til Konge, thi de haabede, at han vilde gjøre Gjengjæld imod dem, eftersom de havde udsat sig for saa stor Fare for at skaffe ham Riget, hvorimod de ikke holdt det for raadeligt at overdrage denne Værdighed til nogen af hans Brødre, som de troede ilde paa Grund af den store Kjærlighed, de havde næret til Knud. For at faa ham tilbage, saa han kunde overtage Riget, maatte de gaa ind paa at udrede en Sum Penge og stille Niels, der var baade hans og Knuds Broder, som Gissel for hans Løsladelse. Det var jo ikke noget ringe Vidnesbyrd om Broderkjærlighed, Niels saaledes aflagde, idet han ikke betænkte sig paa at tage sin Broders Lænker paa sig og derved skaffe ham Riget. Men da Erik hørte det, betænkte han, at det var ham, som efter deres Broders Befaling havde tilføjet ham den Tort, og af Frygt for hans Hævn flyede han til Sverige med sin Hustru Bodil, en Datter af Ulf Gallæssøns Søn Trugod. Imidlertid kappedes Danskerne om at skaffe de Penge til Veje, der skulde udredes for, at Gislet kunde komme tilbage, og at betale den fastsatte Sum. Da Olaf var bleven udfriet af Fangenskab i Flandern, gjorde Himlen ham i sin Vrede over Brodermordet ligesom til en ødelæggelse for den Frugtbarhed og Overflod, Landet hidtil havde været velsignet med, thi da Danskerne jubede over den ny Konges Tronbestigelse og skamløst spottede over den forrige Konges Fald, besluttede Gud, som altid harmes over de lastefulde, og som ikke længe vilde lade deres Ugudelighed gaa ustraffet hen, at tugte dem for deres Frækhed med Armod og at lade dem bøde, som de havde fortjent, for det Mord, de havde begaaet i Fællesskab, ved at lade dem alle lide Nød. Da han ikke blot vilde straffe nogen enkelt, men lade det gaa ud over alle, lod han det nemlig i lige saa mange Aar, som Knud havde siddet paa Tronen, være det ubetimgligste Vejr og paaførte dem saaledes med sin himmelske Magt en Straf, som menneskelig Kraft ikke mægtede at staa sig imod. I Foraaret og om Sommeren afsved nemlig den stærke Hede al Grøde paa Markerne, og om Efteraaret regnede det saa stærkt, at det, der var voxet op paa lavtliggende eller side Steder, gik i Leje som Følge af den stadige Oversvømmelse, Regnskyllene medførte, medens Vejret maatte have været lige det stik modsatte, om det skulde have været Menneskene tjenligt. I Sommertiden savnede man den

fornødne Væde, og i Efteraaret, da man helst skulde have tørt Vejr, skyllede Regnen ned, saa der ingen Maade var dermed, og Markerne, der var fuldstændig oversvømmede, saa' vidt og bredt ud som hele Søer. Hvad Sommeren med Nød og Næppe havde ladet komme frem, ødelagde saaledes Efteraaret, og saa utidigt var Vejret, at Regnen ikke kunde raade Bod paa den Fortræd, Heden havde gjort, og Heden ikke faa Bugt med den Oversvømmelse, Regnskyllene medførte. Ja, Bønderne maatte endog sejle om i Baade paa de oversvømmede Marker og sanke de enkelte Ax sammen, der drev om paa Vandet, og derefter tørrede de de raadne Smuler, der var igjen af dem, i Ovne, malede dem og lavede Grød af dem, thi Brød duede de ikke til. Følgen heraf blev, at der opstod en saadan Hungersnød, at største Delen af Landsens Folk omkom af Mangel paa Føde. De rige blev saaledes fattige, og de fattige døde, de fornemme mistede deres Velstand, og de ringe satte Livet til, thi de rige skaffede sig, da deres Levnedsmidler slap op for dem, for Guld og Sølv, hvad de behøvede til at bjærge Livet med, men de fattige, som hverken havde Penge eller Mad, sultede rundt omkring ynkelig ihjel. Kongen selv kom i den yderste Nød og maatte bytte sig Korn til for det meste af sit Jordegods, lod sine Ejendomme sælge og købte Levnedsmidler for Pengene, han fik ind for dem. De adelige undsaa sig heller ikke ved i samme Hensigt at skille sig ved deres Værdighedstegn. Men i Nabolandene var der fuldt op af Korn, saa det var aabenbart, at det var det enkelte Folk, der skulde straffes, og ikke en almindelig Landeplage. Denne haarde Tugtelse nødte omsider Landsens Folk til at anerkjende Knuds Hellighed, som de hidtil ikke havde villet indrømme, og til at ære og tilbede hans Højhed, som de før havde foragtet, og denne aabenbare Straf, som udelukkende ramte Danskerne, medens andre Folk havde fuldt op af Korn, godtgjorde da sandelig ogsaa tydelig nok baade Mordernes Brøde og den myrdedes Uskyld.

Biskop Svend, som nød den største Anseelse blandt Danskerne, havde forudsagt, at denne Ulykke vilde ramme Landet, da han formanede Landsens Folk til at gjøre Bod for det Mord, de havde begaaet, thi han mente Folket det ærligt og ærede Gud. tog nøje Vare paa alt, hvad der angik Religionen, og prædikede med overordentlig Veltalenhed. Derfor var han ogsaa yndet af alle, nød den højeste Anseelse og var i Besiddelse af den største Veltalenhed. Og han opbyggede ikke blot sine Undergivne ved de Ord, han talte, men ogsaa ved det herlige Forbillede, han gav dem ved sit Levned, thi hans Tænkemaade var lige saa smuk som hans Tale. Da Trefoldighedskirken var bygget færdig, opførte han Omgangen i den, og i dette fromme Værk stod Kong Knud ham trolig bi. Ikke mindre magtpaaliggende var det ham at faa bygget Kirker til Vor Frues Ære, en lod han opføre i Roskilde, og en anden arbejdede han ivrig paa i Ringsted, og en tredje grundlagde han i Slagelse for St. Michael, saa stor Iver lagde han for Dagen i Henseende til at bygge Kirker. Og han lod sig ikke nøje med den Fromhed, han kunde vise her hjemme, men for yderligere at forøge den i fremmede Lande skyede han ikke det Besvær at give sig ud paa Pilgrimsfærd. Da han paa Vej til Jerusalem var kommen til Byzanz, samlede han allehaande Klenodier og Helgenlevninger og sendte dem hjem til Brug i Domkirken, men efter at Grækenland havde skuet hans Fromhed, fik saa Rhodus hans Død at se. Omtrent samtidig døde Richvald i Lund, og Asger, en Mand, der baade udmærkede sig ved høviske Sæder og høj Byrd, blev hans Efterfølger paa Bispestolen dér.

I de næsten ti Aar, Olaf sad paa Tronen, var Landet stadig stedt i saadan Nød, at han ikke kunde udrette noget, der var en Konge værdigt, og Naboerne, der foragtede ham for hans

Fattigdoms Skyld, holdt det for en Skam at paaføre saadan en Hungerkonge Krig, idet de mente, at det ikke sømmede sig med Vaabenmagt at gjøre det af med Sult, og at Mennesker ikke burde pine den, Gud straffede, eller yderligere forøge Himlens Straf ved menneskelig Magt; hvem vilde nemlig nære Misundelse imod et Land, som i saa mange Aar var blevet hærjet af den forsmædeligste Nød? Da Kongen nu skulde fejre Julefesten, var der ikke Brød nok; han saa' selv efter alle Vegne, hvor udhungret hans Hus var, og saare forfærdet over, at den Skam skulde overgaa ham, at han ikke havde Mad nok at sætte paa Bordet, bedækkede han sit Ansigt med sine Hænder, græd bitterlig og kærede i sin store Kvide med Suk og Klage over de strænge Tider, græd over, at han kun havde saa mager en Kost at byde saa mange Gjæster, og syntes, at det var den største Skam og Forsmædelse, at de skulde sulte paa saa højhellig en Dag. Jeg mener nu, at det kun tilsyneladende var andres, men i Virkeligheden sin egen Nød, han græd over. Derpaa opløftede han sine øjne til Himlen og bad ydmygt Gud den almægtige om, hvis han var fortørnet paa hans Folk, da at lade ham undgælde derfor i dets Sted, thi han syntes, at de svare Tider, der overgik Landet, var den usaligste Skæbne, der kunde blive det til Del, og skammede sig ved at stille saa smal en Kost, som snarere var til at spise sig sulten end mæt i, til Skue for sine fornemme Gjæster. Himlen bønørte ham; han fik hurtig Ende paa sin Elendighed; thi ved sin fromme Bøn - hvis der ellers kan være Tale om Fromhed hos en Brodermorder - skaffede han sig selv Døden og frelste sit Land; ved denne sin ædle Livslede afvendte han den store Ulykke, Landet var blevet straffet med, saa han efterlod sig et smukkere Minde ved sin Død, end ved hvad han havde udrettet i levende Live, eftersom han tog sin Død af Sorg over Landets Nød. Han viste, hvor stor Kjærlighed han i sit Hjærte bar til sine Undersaatter, idet han vilde afvende deres Ulykke ved at lade sit eget Liv, og bad om, at den almindelige Elendighed maatte gaa ud over ham alene. Man kan derfor ikke nægte, at from maa han alligevel have været, eftersom han ofrede sin egen Velfærd for sine Undersaatters. Hungersnøden blev nemlig saa at sige jordet med ham, der var Skyld i den, og de, som før havde maattet sulte, kunde nu atter blive mætte.

Erik Ejegod

Efter Olafs Død blev Erik, som kom næst efter ham i Alder, kaldt tilbage fra Sverige og til stor Glæde for alle valgt til hans Eftermand. I hans Tid kom Folket, der saa længe havde lidt Nød som Følge af Dyrtiden, atter paa Fode, og Kornet, som nu fik betimelig Regn, trivedes nu igjen, ja, medens han stod for Styret, var der saa stor Overflod paa Markerne, at en Skjæppe Korn, ligegyldigt af hvilken Slags, kunde kjøbes for en Penning. Denne Overflod varede ogsaa ved i alle hans Regeringsaar. Han fik da ogsaa sit Tilnavn Ejegod, ikke blot for sine Dyders, men ogsaa for de gode Tidens Skyld, thi Armod blev afløst af Velstand, Mangel af Overflod. Jeg tænker, det kan være fornøjeligt kortelig at høre noget om denne Mands fortræffelige Egenskaber. Han var nemlig ikke blot i Besiddelse af herlige Sindets Gaver, men Naturen havde ogsaa givet ham en saa sjælden og beundringsværdig Væxt, at han var et Hoved højere end alle andre, og hans Førlighed svarede til hans Højde, saa man skulde tro, at Naturen havde skabt og udviklet hele hans Legeme med den største Omhu og Nøjagtighed;

Kræfter havde den ogsaa givet ham i Forhold til hans herlige Legemsvæxt, saa at ligesom ingen var hans Jævning i Væxt, kunde heller ingen maale sig med ham i Styrke, thi i begge Henseender var han udmærket frem for alle andre. Han var, naar han sad ned, Mand for at kaste længere med Spyd eller Sten end Folk, som stod op, saa det, at han sad ned, kunde ikke hindre ham i at vise, hvad han duede til, ja, han kunde i den Stilling brydes med to af de stærkeste Mænd, og medens han trak den ene ned til sig, holdt han den anden klemmt imellem sine Knæ, og han holdt ikke op, førend han havde faaet først den ene og saa den anden under sig og bundet begges Hænder paa Ryggen. Og ikke mindre dygtig var han til at trække Tov, thi medens han selv holdt i Enden af ét Tov med hver Haand, lod han fire udmærket stærke Mænd trække i den anden Ende af de to Tove, og de anstrængte sig ikke blot forgjæves for at trække ham op fra hans Sæde, men han trak snart i det, han holdt i højre, og snart i det, han holdt i venstre Haand, og bevirkede ved sin store Styrke, at hans Modstandere maatte slippe deres Tag eller, hvor megen Modstand de end gjorde, lade sig trække med, da de ikke kunde trække ham til sig. Han havde ogsaa den herligste Røst og talte paa Tinge ikke blot med stor Veltalenhed, men ogsaa saa højt og tydeligt, at han grant kunde høres, ikke blot af dem, der stod tæt ved, men ogsaa af dem, der stod langt borte. Derhos havde han, for at vinde Almuens Gunst, for Skik at slutte sine Taler paa Tinge med at paalægge Mændene, naar de kom hjem, at hilse deres Koner og Børn saa vel som deres Tyende fra ham med Løfte om, at han nok skulde sørge for, at der skete enhver hans Ret, thi i Henseende til at gjøre Ret og Skjel, sagde han. havde han samme Skyldighed over for alle.

Disse herlige Sindets og Legemets Gaver fordunkledes imidlertid af én Ting, og det var hans Løstgighed, der satte stygge Pletter paa hans Levned ved hans Mangel paa Maadehold. Han nøjedes nemlig ikke med at pleje Omgang med sin Ægtehustru, men holdt Friller, skjønt Skæbnen havde været ham saa god at tildele ham en Hustru, der udmærkede sig baade ved Fagerhed og Dyd. Heller ikke skortede det Dronning Bodil paa Overbærenhed over for sin Husbonds utilbørlige Adfærd, thi hun viste de Piger, hun mærkede, han havde fattet Elskov til, moderlig Kjærlighed, og for at vise sin Husbond saa meget større Føjelighed optog hun dem blandt sine Terner, saa længe hun levede, ja, for at deres Fagerhed kunde komme saa meget bedre til sin Ret, satte hun endogsaa tit deres Haar med sine egne Hænder, og skjønt det havde været mere end nok, at hun ikke blev vred, viste hun dem oven i Kjøbet Kjærlighed. Da hun ikke kunde være sin Husbond til Behag ved sin egen Fagerhed, vilde hun nemlig være det ved andres og foretrak at frede om Mandens Kjærlighed til dem frem for at hævne den Tort, der tilføjedes hende, for at den ellers saa berømmelige Herre ikke skulde komme i Orde som den, der førte sig skammelig op, og fordi det tyktes hende smukkere at vise sig venlig end hadefuld over for dem, der røvede hende hans Kjærlighed. Derfor kastede hun ikke blot et Slør over sin Husbonds Utugt, men fandt sig endogsaa i uden Hensyn til deres Letfærdighed at vise Godhed imod dem, der havde fortjent, at hun hadede dem, lønnede deres Foragt med at gjøre Ære af dem, og den Tort, de gjorde hende, med Venlighed. Saaledes gav hun det mest lysende Exempel paa kvindelig Taalmod, og ved sin enestaaende Lemfældighed har hun da ogsaa vundet et berømmeligt Eftermæle hos Efterkommerne. Erik havde tre Sønner, Harald, Knud og Erik, af hvilke han skal have avlet den første med en Frille, den anden i sit Ægteskab og den tredje med en anden Mands Kone.

Hvor sagtmodig denne Konge end var, skortede det ham dog ikke paa Mands Mod og Hjærte; lige langt fra Grumhed og overdreven Lemfældighed holdt han Middelvejen imellem Haardhed og Svaghed. Den Fasthed, han kunde vise, kom i højeste Grad Menigmand til gode, thi for at de mægtiges Havesyge ikke skulde slippe Retfærdighedens Baand og deres Overmod svække Lovens Kraft, optraadte han strængt over for deres Utilbørligheder, og jo længere han var borte fra de ryggesløse Mennesker, des haardere fik de hans Myndighed at føle, thi naar Menigmands Undertrykkere troede, at der var Fred og ingen Fare, fordi han var borte, hændte det tit, at han pludselig lod dem gribe af sine Drabanter og hænge, saa deres Uretfærdighed blev vejet paa Træbismer. Derfor frygtede Stormændene ham, medens Smaafolk elskede ham, thi over for disse viste han faderlig Overbærenhed, over for hine kongelig Strænghed. Han havde ogsaa adskillige Døtre med Friller, af hvilke han giftede en med en Mand ved Navn Haagen, til Løn for, at han havde lovet at hævne Kongens Broder Bjørns Drab. Bjørn havde nemlig undertvunget Holster og Ditmarskere, og for at hindre dem i at gjøre Opstand havde han paa den Ø, hvor Vermunds Søn Uffe, efter hvad der fortælles, holdt Tvekamp med de to ypperste sachsiske Kæmper, opført en Fæstning og omgivet øen med Vold og Grav, men en Gang paa Tinge blev han gjennemboret i Siden med et Spyd af en af Landsens Folk, der bar personligt Nag til ham paa Grund af det Herredømme, han øvede over dem.

Paa den Tid plagede Venderne i højeste Grad Danmark med deres Sørøvertog. Deres Overmod var nemlig længe blevet næret ved den Elendighed, Landet havde været hjemsøgt med, og Olaf havde snarere egget dem ved sin ørkesløshed end drevet dem tilbage ved at tage sig noget for imod dem. Nu overfaldt de en højbaaren Mand ved Navn Auden, da han var ved at sætte over fra Sjælland til Falster, og da han foretrak Død for Fangenskab, slog de ham ihjel. Danskerne holder nemlig i Kraft af deres medfødte Tapperhed for, at den sørgeligste Skæbne, der kan ramme dem, er at falde i Fangenskab. Skjalm Hvide, som var Audens Broder, kærede da paa Tinge saa stærkt herover, at Menigmand paa hans Tilskyndelse besluttede, at alle i Fællesskab skulde hævne denne ene Mands Drab. Kongen havde nemlig ladet Folkets Myndighed tage i den Grad til, at det havde Ret til at tage Bestemmelse om Krigstog, og at det ikke var Fyrstens Bud, men Folkets Vilje, der afgjorde, om man skulde gribe til Vaaben. To Skaaninger, Ale og Herre, der var bleven landsforviste for deres Misgjerninger, var ogsaa i deres Landflygtighed tyede til Julin, det Sted, hvor fordrevne Danskere sikrest fandt Tilhold, og de drev med stor Iver det samme Haandværk som de andre Julinere og hærjede og ødelagde paa det grummeste Danmark med deres Sørøverier. Danmarks Ungdom angreb da Julin og belejrede den, saa Julinerne til sidst maatte udlevere alle de Sørøvere, der fandtes inden for Byens Mure, og derhos udrede en Sum Penge. Da Danskerne havde faaet disse Sørøvere i deres Magt, mente de, at de burde straffe dem for den Fortræd, de havde tilføjet Riget, ved at lade dem lide den grueligste Død. For at deres Død kunde blive saa meget voldsommere, bandt de dem først med bagbundne Hænder fast til Pæle, sprættede saa Maven op paa dem og trak den nederste Del af de blottede Tarme ud, viklede den om Pælene og holdt ikke op med disse Pinsler, førend Indvoldene var vundne helt ud af Maven paa dem, og de grumme Røversjæle drog deres sidste Suk. Det var et sørgeligt Skue, men det havde en overmaade nyttig Virkning for Danskerne, thi ikke blot fik Misdæderne deres Straf, men andre advaredes imod at gjøre sig fortjente til lignende Pinsler,

saa de, det gik ud over, fik deres Straf, og dem, der saa' derpaa, var det et Vidnesbyrd om, hvad slige Ildgjerningsmænd kunde vente sig. Og det var ikke blot denne Gang, Erik overvandt det mægtige Venderfolk og svækkede dets Kraft, men baade anden og tredje Gang kuede han dets Vildskab saa eftertrykkeligt, at det aldrig siden hjemsøgte ham med sine Sørøvertog.

Imidlertid var Biskop Egin i Lund død og Asger, en højbaaren Mand fra Jylland, bleven hans Eftermand. Paa Grund af falske og løse Beskyldninger truede Ærkebiskoppen i Hamborg med at lyse Erik i Band, og af Frygt for denne Trusel kom Kongen dens Udførelse i Forkjøbet ved at henskyde sin Sag under Paven og drog strax til Rom, hvor han lod sin Sag nøje undersøge og kraftig gjendrev Ærkebispens Anklage og forsvarede sig saaledes i alle Maader, at han fuldstændig besejrede sin Modpart. Og han lod sig ikke nøje med saaledes at have forfægtet sin Sag paa den eftertrykkeligste Maade, men vilde af Uvilje imod sin Modstander ikke finde sig i, at Rigets Gejstlighed skulde være undergivet et udenlandsk Ærkebispesædes Myndighed. Han drog derfor atter til Rom og begjærede baade for sit eget og for Landets og dets Gejstligheds Vedkommende at blive fri for at staa under den tyske Ærkebiskop, for at han ikke i Religionssager skulde være nødt til at adlyde fremmede eller tage imod Forskrifter fra Udlandet i Henseende til Kirketugten. Og han havde ikke svært ved at faa Paven til at gaa ind paa hans ønske, thi dels vilde denne ikke krænke den udmærkede Mand ved et Afslag, og dels bevirkede Hensynet til hans Værdighed og til den besværlige Rejse, han havde gjort, at Paven gav sit Samtykke og lovede, at han vilde vise Riget den Ære at give det sit eget Ærkesæde, og opfyldt af det Haab, som dette Løfte gav ham, drog Kongen glad hjem.

Men saa hændte der en sørgelig Begivenhed, som nu skal fortælles. Thi da Erik var kommen hjem og en Gang, som Konger har for Skik, holdt aabent Taffel, traf det sig saa, at der blandt andre var en Spillemand til Stede. Han sagde mangt og meget til Forherligelse af sin Kunst, og blandt andet paastod han, at man med en Strengelig kunde drive Folk til Afsindighed og Raseri, ja, at der var nedlagt en saadan Magt i den, at de, som hørte dens Toner, ikke kunde undgaa at gaa fra Sans og Samling. Da han blev spurgt, om han selv var Mand for det, sagde han, at det var han, og saa bad Kongen ham om at lade dem se en Prøve paa denne sin Kunst, og da det ikke hjalp, truede han ham, saa han blev nødt til at give efter. Da han nu ikke kunde faa Kongen til at afstaa fra sin Begjæring hverken af Frygt for at blive afsindig eller for anden Fare, lod han først alle Vaaben bære ud af Hallen, for at der ikke skulde være noget, de kunde gjøre Fortræd med, naar Raseriet kom over dem, og dernæst lod han nogle Mænd stille sig ude paa Svalegangen, saa langt borte, at de ikke kunde høre Strengeligen, og paalagde dem, at naar de hørte, at Raseriet var kommet over dem, der var inde i Hallen, skulde de løbe ind og rive Strengeligen ud at Hænderne paa ham og slaa ham i Hovedet med den, thi hvis han fik Lov til at blive ved med at spille, vilde han ogsaa bringe dem fra Sans og Samling. Han bød ogsaa, at der skulde være nogle ved Haanden, som kunde tage kraftig fat paa dem, der blev grebne af Vanvid, for at de ikke, naar de i deres Raseri kom i Klammeri, skulde slaa hinanden ihjel. Det skete, som han bød, og da Vaabnene var baarne ud og bragte under Laas og Lukke, begyndte han at spille paa Strengeligen. Først spillede han et Stykke, der var saa alvorligt, at de, som hørte det, strax blev som opfyldte af Sorg og Drøvelse; derefter spillede han et lystigt Stykke, der gjorde dem overstadig glade, saa deres Sorg forandledes til

Lystighed, som de gav Luft i allehaande kaade Fagter og Lader; og til sidst blev hans Spil voldsommere og drev dem fra Sans og Samling, saa de i deres Raseri udstødte høje Raab. Saaledes fik han deres Sindsstemning til at skifte, efter som hans Spil vexlede. Da nu de, som stod udenfor, og som ikke kunde høre hans Spil, saa, at Kongen og de andre i Hallen teede sig helt afsindig, brød de ind i Huset og greb fat i den rasende Konge, men de kunde ikke holde ham, thi Raseriet, der havde betaget ham, havde saa vældig øget de Kræfter, han havde af Naturen, at han med Magt sled sig løs fra deres Tag. Og da han nu havde faaet Bugt med dem, der brødes med ham, løb han hen og rev Døren op, greb et Sværd og dræbte fire af sine Hirdmænd, der løb hen for at holde paa ham. Til sidst fik Hirdmændene ham overvældet ved at lade Drabanterne fra alle Kanter kaste Dyner over ham, og saaledes fik de med stor Fare for dem alle omsider Hold paa ham. Da han atter var kommen til sig selv, betalte han først den Bøde, han var ifalden, fordi han havde forbrudt sig imod Hirdskraaen, men for at gjøre endnu strængere Bod og sone sin Synd satte han sig endvidere for at gjøre en Pilglimsfærd og drage til det hellige Land, hvor Frelseren havde færdedes. Efter længe i Løndom at have overvejet dette fromme Forsæt aabenbarede han det omsider for dem, som han vilde have med paa Rejsen formedelst deres herlige Skabning, og skjønt det huede dem ilde, kundgjorde han det paa Landstingene. Da han nu ogsaa gjorde det vitterligt paa Viborg Ting, blev Almuen dér helt bestyrtet, jamrede sig, som om det var en Fader, den skulde miste, og raabte, at ved at drage bort vilde han bringe Landet i Fare, hvorfor alle som én med grædende Taarer besvor ham om at blive hjemme. Til sidst omfavnede de, badede i Taarer, hans Knæ og bønfuldt ham paa det indstændigste om ikke at tage mere Hensyn til det Løfte, han havde aflagt, end til det almene Vel; han kunde være vis paa, sagde de, at det huede Gud bedre, at han blev hjemme og tog sig retskaffen af Rigets Sager, end at han gik i Landflygtighed. Han forestillede dem, at han ikke kunde give efter for deres Bønner, eftersom han havde aflagt et helligt Løfte til Gud, og holdt urokkelig fast ved sit Forsæt, men Almuen var ikke raadvild, da det gjaldt om at møde den Udflugt, den tilbød at give Tredjedelen af alt, hvad den ejede, til de fattige for at købe ham fri for det Løfte. Men ikke engang dette Tilbud formaaede at rokke det fromme Forsæt, han havde fattet, thi han erklærede, at Syndsforladelse ikke kunde erhverves ved Synd, og at han ikke kunde gjøre sig fri for det Løfte, han havde aflagt, ved at lade andre Folk betale nogle Penge; gik han ind paa deres Forslag, sagde han, vilde han selv blive Meneder og tillige bringe Landet i Armod. Han vilde ogsaa hellere gjøre Rejsen for sine egne Penge end lade andre udrede Omkostningerne ved den, thi han vilde ikke, at hans fromme Forehavende skulde blive andre til Byrde. Derpaa tog han Stormændene til Side og raadførte sig med dem om Valget af en Rigsforstander under hans Fraværelse, ikke fordi det skortede ham selv paa Forstand, men fordi han ikke ved at undlade at raadføre sig med andre skulde faa Udseende af kun at ville følge sit eget Hoved og sætte sin egen Mening over Almenhedens. Da Stormændene hørte det, sagde de imidlertid, at det vilde de overlade til ham selv at tage Bestemmelse om, de tvivlede ikke om, at han ogsaa i det Stykke vilde lægge Vind paa at ramme Rigets Bedste, de kjendte jo hans Klogskab i saa Henseende fra andre Ting. Saa bestemte Kongen, at hans Søn Harald, som havde naaet en til et saadant Hverv passende Alder og Modenhed, skulde staa for Styret i hans Fraværelse, og Skjalm Hvide, som var saare anset baade for sin høje Byrd og sin store Retskaffenhed, og

som han havde gjort til Høvedsmand ikke blot over hele Sjælland, men ogsaa over Rügen, som han selv havde gjort skatskyldigt, overdrog han at opfostre Knud. Erik derimod, som var af ringere Herkomst paa mødrene Side, og som han ikke bar saa megen Omsorg for, gav han mindre anselige Formyndere. Efter at have truffet disse Bestemmelser udsøgte han sig alle de højeste Mænd til at følge med sig paa Pilgrimsfærden, for at det kunde falde mindre i øjnene, hvor stor han selv var, naar de andre var lige saa store; han var nemlig bange for, at hans ualmindelige Størrelse skulde gjøre ham latterlig i fremmedes øjne, og naar Folk saa' de andres Størrelse, mente han, vilde de undre sig mindre over hans egen. Dronning Bodil var ikke sen til at beslutte sig til at følge med sin Husbond; hun aflagde det samme Løfte som han, men hun vilde ikke dele Seng med ham, saa hun forøgede yderligere ved Kyskhed den Fortjeneste, hun indlagde sig ved at give sig ud paa denne Rejse.

Men skjønt Kongen saaledes stod i Begreb med at drage af Landet, ophørte han ingenlunde med at tage Vare paa dets Tarv. For at Danskerne ikke i gejstlige Sager skulde staa under en fremmed Ærkebiskop, skikkede han nemlig Sendemænd til Paven for at ansøge om, at Landet nu maatte faa sit eget Ærkesæde. Paven undlod da heller ikke at holde, hvad han havde lovet; der kom en pavelig Legat her op for at indsætte en Ærkebiskop her i Landet, og efter at have taget Skjøn over de vigtigste Byer her i Riget og nøje undersøgt alt og gjort sig bekjendt ikke blot med de forskjellige Steder, men ogsaa med de forskjellige Personer, der kunde være Tale om, bestemte han, at Ærkesædet skulde være i Lund, dels paa Grund af Asgers udmærkede Fromhed, og dels fordi det er saa let at komme til den By fra de omliggende Egne, baade til Lands og til Vands. Og han fritog det ikke blot for at staa under tysk Overhøjhed, men lagde ogsaa Sverige og Norge ind under det i gejstlig Henseende, saa det er ikke lidt, Danmark har at være Paven taknemlig for, idet han ikke blot gjorde det selvstændigt, men ogsaa gav det Overhøjhed over fremmede Lande.

Imidlertid drog Erik til Skibs til Rusland, hvorfra han over Land drog gennem dette Rige og en stor Del af østerledet, til han naaede Byzanz. Kejseren turde ikke lade ham komme ind i Byen, thi han troede, at Kongen havde Svig i Sinde, og at Pilgrimsfærden kun var et Skalkeskjul, derfor bød han ham slaa Lejr uden for Murene og beværtede ham dér. Han havde ham nemlig mistænkt formedelst det Ry, der gik af ham, og formedelst hans Storhed, saa han vilde hellere koste noget paa ham end aabne Byens Porte for ham. Danskerne, som ellers var i høj Gunst hos ham, fattede han ogsaa Mistanke til ved samme Lejlighed og frygtede for, at de vilde sætte Hensynet til Kongen i det Land, de havde hjemme i, over Hensynet til ham, som de kun tjente for Sold. Blandt dem, der gjør Krigstjeneste i Byzanz, indtager Danskerne nemlig den første Plads, og Kejseren plejer at betro sit Liv og sin Velfærd til dem som sin Livvagter. Erik forstod godt Kejserens Mening, men han lod som ingenting og bad blot om at maatte faa Lov til at komme ind i Byen for at forrette sin Andagt i Kirkerne, eftersom det udelukkende var Kjærlighed til Religionen, der havde drevet ham til at besøge saa helligt et Sted. Kejseren roste hans fromme Iver og lovede, at han skulde faa Svar paa sin Begjæring næste Dag. Imidlertid gik de Danskere, der var traadt i græsk Tjeneste, til Kejseren og bad, om de maatte gaa ud og hilse paa deres Konge; det gav han dem Lov til, men han bød dem gjøre det hver for sig, for at Kongen ikke ved sin Tale skulde bedaare og forlokke dem alle paa én Gang. Kejseren havde ogsaa lejet Folk, som kunde baade Dansk og Græsk, til at meddele ham,

hvad de og Erik sagde til hinanden. Da de havde hilst paa Kongen, og han havde budt dem tage Sæde, tog han til Orde og sagde, at de Danske, der var gaaet i græsk Tjeneste alt for længst havde opnaaet den største Ære ved deres Dyder; skjønt de var fremmede, herskede de i Virkeligheden over Landets Børn, og de havde det meget bedre ude end hjemme i deres Fædreland. Derhos havde Kejseren betroet sit Liv i deres Trofastheds Varetægt, og den Udmærkelse skyldtes ikke saa meget deres egne Fortjenester som deres Dyder, der havde været i græsk Tjeneste før de. Derfor burde de i høj Grad lade sig det være magtpaaliggende at føre et ædrueligt Levned og ikke hengive sig til Drukkenskab, thi de vilde passe deres Tjeneste bedst, naar de lod være at fylde sig med Vin og ikke gav Kejseren Anledning til Bekymringer, derimod vilde de blive dvaske til deres Tjeneste og raske til at yppe Kiv og Strid, hvis de ikke holdt sig inden for Ædruelighedens Grænses. Han lagde dem ogsaa paa Sinde, at de, naar de skulde slaas med Fjenden, burde lægge mere Vind paa at være tapre end paa at bjærge Livet, ikke søge at undgaa Døden ved at fly eller at slippe uskadt igjennem ved at være fejge; naar de en Gang igjen kom hjem til Danmark, skulde han nok lønne dem for deres tro Tjeneste med Velgjerninger, lovede han, og maatte de lade Livet, medens de kæmpede tappert i Slaget, skulde han vise deres Frænder og Paarørende al Ære. Saalunde og paa lignende Maade talte han til dem alle og opmuntrede dem til at være den græske Kejser oprigtig tro og hengivne. Da Lejesvendene nu meldte Kejseren dette, sagde han, at det var med Urette, at der blev gjort saa meget Væsen af Grækernes Kløgt, eftersom de bar Mistanke til en Konge, hvis Folk de havde saa mange Erfaringer for var uden Svig; man kunde danne sig en Forestilling om Kongens Retsindighed efter de ypperlige Prøver, man havde set paa hans Folks Trofasthed og Bestandighed. Og da han nu skjønnede, at det var Fromhed og ikke Svig, der drev ham, bød han, at Byen skulde smykkes, og at der skulde bredes Tæpper paa Gaderne, hvorpaa han selv med stor Ære tog imod ham og under almindelig Jubel gik Haand i Haand med ham op til Slottet, hvor han holdt Hof, som om han førte ham i Triumf, og viste saaledes den, som han med Urette havde næret Mistanke til, saa stor Ære, som det var noget Menneske muligt. Ja, for at vise sin Gjæst den største Hæder overlod han ham endogsaa sin Kongeborg, og den har ingen Kejser siden villet bo i, for at det ikke skulde se ud, som om de regnede sig for denne udmærkede Mands Jævning ved at bo i den Borg, der havde huset ham, og for at den Ærbødighed, man viste hans Herberg, kunde staa som et stadigt Minde om Gjæsten. Kejseren lod ogsaa en Maler kalde og male Kongen nøjagtig af i fuld Legemsstørrelse, og det baade staaende og siddende, for at han stadig kunde have hans vældige Skikkelse, som han i saa høj Grad beundrede, for øje. Og da han ikke vilde, at hans Gjæst skulde forlade ham tomhændet, bad han ham selv sige til, hvad han vilde have. Kongen, som foragtede denne Verdens Skatte, sagde da, at han helst vilde have Relikvier, og det fik han. Denne hellige Gave tog han med stor Glæde imod og sendte den under Kejserens Segl hjem til Lund og Roskilde, og for at hans Fødested ogsaa kunde have en Helligdom at vise, sendte han et Stykke af Kristi Kors samt Hellig Niels' Ben til Slangerup, thi Kirken dér skal han have bygget, og dér, hvor nu Alteret staar, skal han have set Dagens Lys. Kejseren vilde ogsaa forære ham en stor Mængde Guld, men det brød han sig ikke om og vilde ikke tage imod det for ikke at faa Ord for at have svigtet sin Selvbeherskelse og været begjærlig efter Grækernes Skatte. Det tog Kejseren ham strax fortrydelig op og bebrejdede ham det som

en Fornærmelse, det var ham og ikke hans Gave, hans Foragt gik ud over, sagde han, og saa holdt han op med at bede ham om at tage imod den og nødte ham ved at stille sig fornærmet an til med Tak at tage imod, hvad han bød ham. Og for at det nu ikke skulde faa Udseende af, at Kongen blot tog og slet ikke gav, gjengjældte han Kejsereus Høflighed ved ogsaa at give ham Gaver, som fik Værdi derved, at Grækerne aldrig før havde set sligt, saa Kejseren satte saa meget større Pris paa disse simple Gaver, som de dér i Landet var for Sjældenheder at regne. Omsider skjænkede Kejseren ham nogle Krigsskibe og forsynede ham med Levnedsmidler, og saa sejlede han til Cypem. Denne ø havde der hidtil været den Mærkværdighed ved, at ingen kunde begravet der, thi lagde man et Lig i Jorden om Dagen, blev det strax kastet op igjen om Natten. Her blev Kongen angreben af Feber, og da han mærkede, at hans sidste Time var nær, bad han om, at hans Lig maatte blive jordet ved Hovedstaden der paa øen; skjønt Jorden plejede at udspy andres Lig, sagde han, vilde hans faa Lov til at hvile der i Fred. Han blev da begravet der, som han ønskede, og hans Lig bevirkede, at Jorden opgav sit gamle Nag og at, medens den tidligere ikke vilde finde sig i, at noget Menneskelig hvilede i dens Skjød nu ikke blot han, men ogsaa andre fik Lov til at ligge der i Fred. Hans Hustru bukkede ogsaa under for denne Pilgrimsfærdes Besværligheder og døde. Nu var der af hele Kong Svend Estridssøns Afkom kun de tre Sønner Svend, Niels og Ubbe tilbage, thi som tidligere meldt var Knud, Benedikt og Bjørn faldne for Fjendehaand og de andre døde i Sotteseng.

Der gik to Aar, efter at Erik var død, førend man i Danmark fik sikker Tidende derom. Svend, som i Alder kom næst efter Erik, var i Tillid til sin Alder saa opsat paa at blive Konge, at han ikke ansaa det for nødvendigt at oppebie det almindelige Valg, men stævnedes til Ting i Viborg og ikke betænkte sig paa at foregribe det almindelige Valgs Afgjørelse ved at lade sig kaare af en enkelt Landsdel. Han var maaske bange for, at hans Egenskaber, som hidtil ikke havde været synderlig kjendte, skulde blive underkastede en nøjere Granskning, og vilde derfor hellere tilrive sig Kronen med nogle faas Samtykke end voldgive sin Lykke til Mængdens usikre Afgjørelse, hellere med en enkelt Landsdels Billigelse bemægtige sig, hvad det tilkom hele Landet at overdrage ham. Han sporede sin Hest og sprængte i flyvende Fart ad Viborg Ting til, men saa blev han syg, og for at komme lempeligere og bekvemmere af Sted bød han, at de skulde lægge ham i en Vogn, thi hvor slappe end hans Sener var, og hvor mør han end var i hele Kroppen, kunde han ikke styre sin Lyst til at komme hurtig af Sted; han vilde med Glæde dø, sagde han, hvis han blot maatte bære Kongenavn i tre Dage. Hans Sygdom tog imidlertid saaledes til, at han heller ikke kunde taale at kjøre, og saa bød han sine Tjenere skynde sig og skaffe ham en Bærestol, han vilde ikke sørge, om han saa skulde opgive Aanden paa Tingstedet, sagde han, naar Folket blot først havde hilst ham som Konge. Hans Svaghed formaaede nemlig ikke at faa Bugt med hans uslukkelige Ærgjerrighed. Men medens han uden at ænse sin Sygdom anstrængte sig over Evne for at naa Tinget, kom Døden ham og han ikke Døden i Forkjøbet, og han gik glip ikke blot af Kongemagten, men ogsaa af Kongenavnet. Nu skulde der altsaa træffes Valg imellem Niels og Ubbe, thi Harald havde ved den uretfærdige Maade, hvorpaa han havde styret Landet, paadraget sig Almuens største Uvilje; han havde nemlig røgtet sin Gjerning saaledes, at det var en Skam og Skjændsel, og baaret sig baade stygt og lumpent ad, thi han havde sat alt Hensyn til, hvad ret og billigt var, til

Side og paa det skjændigste misbrugt sin Magt til at plyndre og udsuge Landsens Folk og pine og plage dem paa alle mulige Maader. Ved sin skammelige Styrelse var han da ogsaa bleven saa almindelig forhadet, at ingen mente, at der kunde være Tale om at skjænke ham Kronen, thi alle holdt for, at det vilde være en Skam og Skjændsel at lønne ham for al den Uretfærdighed, han havde øvet, ved at hylde ham og at sætte ham paa en Hædersplads til Gjengjæld for alle de Trængsler, han havde bragt over Landet. Der blev nu holdt almindeligt Landsting ved Isøre, og der blev Kronen tilkjendt Ubbe, fordi han var ældst. Niels, som man troede vilde blive fortrydelig herover, godkjendte overmaade veltilfreds Tingets Valg, thi det havde bestandig været Skik blandt Svend Estridssøns Sønner, at de afløste hverandre paa Tronen, efter som de var gamle til, saa den gik i Arv fra den ældre til den yngre. Ubbe havde imidlertid ikke store Tanker om sin egen Dygtighed, og i Erkjendelse af sine ringe Evner vægrede han sig ved at tage saa tung en Byrde paa sine Skuldre og forsikrede, at Broderen, der var meget mere opvakt, var den værdigste til at overtage det Hverv; han holdt nemlig for, at det var klogere selv at erkjende sin Skrøbelighed end at lade andre opdage den. Mig tykkes det nu imidlertid, at han for at undgaa alt, hvad der kunde se ud som Anmasselse, har dømt mere ydmygt end sandt om sin Begavelse, som han lagde tydeligere for Dagen ved saaledes hellere at vise Kronen fra sig end at tage imod den, og han fortjente saa meget mere den Ære, som han ikke skammede sig ved at afstaa til sin kloge Broder, hvad der blev tilbudt ham. Danskerne ydede imidlertid ikke hans beskedne Undseelse tilbørlig Paaskjønnelse, thi uden Anelse om, at han, klog, som han var, blot havde benyttet en paatagen Udygtighed som Paaskud for at blive fri for at tage en Byrde paa sig, gik de ligegyldig ham forbi, som de ved haardnakket at trænge ind paa ham burde have faaet til at give efter, thi enhver, som er ved sine fulde fem, maa da kunne indse, at han maa have været kløgtig nok, eftersom han foretrak at leve som sin egen Mand i Fred og Ro frem for at trakte efter en Værdighed, som giver Bryderier og Bekymringer.